

Indrejserestriktioner under covid-19

Erfaringer fra Region Sønderjylland-Schleswig,
september 2021 til februar 2022

Region Sønderjylland-Schleswig

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Danmark og Tyskland – vekslen mellem lempelser og stramninger	2
Indrejserestriktioner	4
Grænsependlerne	5
Turisme	5
Grænsehandlen	5
Personlige kontakter	6
Sammenfatning og fremtidsudsigter	7

Kolofon:

Udgiver: Region Sønderjylland-Schleswig

Forfatter: Andrea Graw-Teebken, ph.d.

Regionskontor & Infocenter

Lyren 1 DK-6330 Padborg

Tlf. +45 74 67 05 01 Fax +45 74 67 05 21

www.region.de www.region.dk

www.kulturfokus.de www.kulturfokus.dk

www.pendlerinfo.org

April 2022

Fotos: Cover til venstre: Region Sønderjylland-Schleswig, cover midten: Sören Sachau, cover til højre: Tim Riediger, nordpool

Indledning

Coronaviruset har dikteret livet i grænseområdet i de seneste to år. Efter at der sidste år var blevet udviklet forskellige vacciner, er der lidt efter lidt åbnet op for det offentlige liv igen. Men det har kun i begrænset omfang haft indvirkning på grænsekontrollen, og noget tyder på, at covid-19 stadig har et fast greb om det grænseoverskridende samarbejde, bl.a. på grund af forskellige regler og bestemmelser. Tingene har udviklet sig på dansk og tysk side siden oktober 2021, og denne nye udvikling beskrives nærmere i det følgende.

Danmark og Tyskland – vekslen mellem lempelser og stramninger

Den danske regering besluttede at ophæve coronarestriktionerne pr. 10. september 2021.

Danmark stod alene i Europa med denne afskaffelse af reglerne, og særvejen blev fulgt med stor mediebevågenhed i udlandet.

Den nye lempelige tilgang gjaldt dog ikke for grænsepassage. Vaccinerede skulle således fortsat fremvise dokumentation for at være vaccineret, når de krydsede grænsen, ikke-vaccinerede skulle have en hurtigtest eller en PCR-test med eller fremvise dokumentation for at være tidligere smittet. Det var 3G-reglen, som den blev kaldt på tysk side: *geimpft* (vaccineret), *getestet* (testet) eller *genesen* (tidligere smittet), der var gældende.

De, der ikke kunne eller ville lade sig vaccinere, var tvunget til at få foretaget en ny hurtigtest hver 48 timer, for så længe var testen gyldig ved indrejse. Til sammenligning var PCR-testen gyldig i 72 timer, men den kunne koste op til 150 euro på tysk side.

Det udløste utilfredshed på tysk side, at den midlertidige grænsekontrol blev forlænget. Den slesvig-holstenske ministerpræsident Daniel Günther opfordrede således i begyndelsen af november til endelig at få grænsekontrollen afskaffet.

De danske lempelser holdt imidlertid kun for en kort periode. Allerede i november oplevede man igen stærkt stigende smittetal, hvorfor coronapasset blev indført igen to måneder efter at alle tiltag var blevet afskaffet. Passet modsvarer nogenlunde de såkaldte 3G-regler på tysk side og gælder som et ligeværdigt adgangskort til det offentlige liv. Holdt op mod tallene på landsplan steg tilfældene markant også og især i Sønderjylland. I december trak Danmark også internationale overskrifter med rekordhøje smittetal, der blev udløst af den nye virusvariant omikron, der spredte sig meget hurtigt i Danmark.

Hurtigtesten var nu kun gyldig i 48 timer mod hidtil 72. Samtidig indførte mange offentlige arbejdsgivere en bevispligt. Arbejdsgiverne skulle således kontrollere coronapasset eller en aktuel test for hver enkelt medarbejder en gang om ugen. Den lethed, hvormed denne regel blev indført, må have forbavset mangt en tysk politiker. Teatre blev lukket, og juleferien blev rykket et par dage frem, idet der her dog ikke var tale om en regulær forlængelse af ferien, men om et par dages ekstra hjemmeundervisning.

Hen over sensommeren 2021 var der ingen sammenlignelig afskaffelse af restriktionerne på tysk side, heller ikke i Schleswig-Holstein, som ellers var en af de tyske delstater, der havde de laveste smittetal. Smittesituationen forværredes imidlertid midt i november, hvorfor der blev indført strengere tiltag.

I modsætning til i 2020 havde alle, der ville og kunne, nu mulighed for at blive vaccineret.

Nationalt set var langt færre borgere i Tyskland vaccineret i slutningen af 2021 end i Danmark.

Tiltagene ramte således ikke-vaccinerede særlig hårdt, og de var nu udelukket fra at gå på restaurant eller til koncert. De havde heller ikke længere adgang til butikker, dagligvarebutikker undtaget. I offentlig transport skulle der fremvises en negativ test, arbejdsgivere i Tyskland blev forpligtet til at muliggøre hjemmearbejde for deres ansatte. Denne regel blev ophævet igen den 19. marts 2022.

Disse tiltag var snarere med til at bestyrke dem, der på dette tidspunkt havde valgt ikke at blive vaccineret, i deres nej til vaccination. Hovedproblemet på tysk side var fortsat den lave vaccinationsprocent, som også ses i forbindelse med revaccinationen i begyndelsen af 2022. I midten af januar 2022 ændrede Danmark sin coronapolitik helt grundlæggende. Det fik forskellene i forhold til den tyske politik til at fremstå endnu tydeligere. Der blev lempet i vid udstrækning, det blev igen muligt at gå på museum, og hele kulturlivet åndede lettet op. Samtidig var incidenstallene nu dobbelt så høje som under nedlukningerne. Sundhedsminister Magnus Heunicke begrundede dette skridt med, at man ikke blev så syg af omikronvarianten, og at sygehusene derfor ikke var så overrendte som tidligere under pandemien.

Samtidig blev der gjort massivt reklame for det tredje stik. Statussen som "færdigvaccineret" blev nedsat fra syv til fem måneder, hvilket øgede presset yderligere. Også her blev forskellen til de tyske muligheder tydelige, for på dansk side blev borgerne automatisk mindet om den næste vaccination. Opfordringerne til at få en tid blev udsendt via digital post, og online-portalen til ledige tider var ganske vist overbelastet i en kort periode, sådan som det også var tilfældet på tysk side. Dette fandt dog et normalt leje efter et par dage, og alle, der ville og kunne, havde nu en tid til at få det tredje stik.

Alle aviser berettede om kursskiftet i nabolandet. Det blev også fremhævet, at kursskiftet var baseret på massiv opbakning til at blive vaccineret, ja måske sågar en pligt til at blive det. Pr. 1.2. blev corona ikke længere betragtet som en samfundskritisk sygdom og mistede dermed den særstatus, der er kendetegnende for en pandemipolitik. Dermed faldt også pligten til at bruge mundbind/maske, dog ikke på plejeområdet. Der var dog fortsat karantæneregler, og i tilfælde af et positivt testresultat skulle man således gå i selvisolation i mindst fire dage.

I midten af januar udstedte Land Schleswig-Holstein også nye karantæneregler. Pr. 17. januar 2022 skulle de, der havde fået det tredje stik/var revaccinerede, således ikke længere gå i karantæne, hvis de var kontaktpersoner til smittede. Denne lempelse blev også indført, fordi omikronvarianten førte til væsentligt flere smittetilfælde end den tidligere dominerende deltavariant. Smittede kunne nu afbryde isolationen efter syv dage ved en negativ test. Stadigvæk en lang periode sammenlignet med de danske regler, hvor der var tale om mindst tre dage. Aviserne i grænselandet tog dette misforhold op. I den tyske flertalsbefolknings medier blev der overvejende anlagt en let skeptisk tone, man troede ikke på det hensigtsmæssige i de danske lempelser. Mindretalsmedierne på begge sider af grænsen bakkede derimod op om den danske regerings kurs og undrede sig over den skepsis, der blev givet udtryk for. Det fremgik således af en leder i 'Der Nordschleswiger' den 28. januar 2022, at det var tydeligt, at Danmark havde bedre styr på det hele.

Overraskende nok smittede denne holdning også af på den førte politik i Schleswig-Holstein. Daniel Günther meddelte samme dag, at Schleswig-Holstein overvejede at følge de danske lempelser.

Det sidste halvår har således været præget af en vekslen mellem lempelser og stramninger, som i betragtning af forskellene i nabolandet ikke altid var lige forståelige for borgerne. Omfattende skolelukninger, udgangsforbud og andre drastiske tiltag kom dog ikke på tale.

Indrejserestriktioner

Coronapandemien har ved flere lejligheder bevist, at vurderinger kan være kortvarige. December 2021 indvarslede således en ny tidsalder på både dansk og tysk side. Deltavarianten, som havde været dominerende indtil da, var smitsom og førte til høje indlæggelsestal på sygehusene. Tallene kunne holdes i ave dels med vaccinationer og dels med indskrænkninger af det offentlige liv. I december spredte en ny virusvariant sig med stor fart, den såkaldte omikronvariant var ny og svær at forhold sig til. Danmark var særlig hårdt ramt af den, og på tysk side blev det diskuteret, om Danmark skulle klassificeres som højrisikoområde.

Offentligheden blev introduceret til endnu et begreb, nemlig virusvariantområde, som ville indebære en væsentlig skærpelse i forhold til førstnævnte. Indrejse fra et virusvariantområde ville medføre 14 dages karantæne, også for vaccinerede. Dermed ville der igen blive lagt en ordentlig dæmper på den danske turistbranche, som havde lidt tab i både 2020 og 2021. Man håbede på de tyske turister i juleferien. I midten af december steg det landsdækkende incidenstal i Danmark til over 900, hvilket var en absolut rekord sammenlignet med det foregående år.

I Flensburg, hvor incidenstallene i både 2020 og 2021 ofte havde ligget tættere på de danske tal end tallene for hele Tyskland, blev skoler også lukket. I flere tilfælde var der større udbrud på danske og tyske skoler i byen. Incidenstallene var højere end i februar 2021, da der i perioder var udgangsforbud i byen. Hvorfor var det sådan? Det viste sig, at de svære forløb under omikronbølgen blev sjældnere, og der var færre indlæggelser på sygehusene. Begge tal, den for incidensen i den samlede befolkning og den for antal indlagte på sygehusene, blev analyseret meget nøje.

Pr. 19. december klassificerede Tyskland nabolandet mod nord som højrisikoområde. Det betød konkret, at rejsende uden status som vaccineret eller tidligere smittet skulle gå i karantæne i 10 dage efter indrejse fra Danmark. Det var muligt at afbryde karantænen efter fem dage ved en negativ test. Man kunne dog afslutte den 10 dages karantæne før tid eller omgå den ved at fremsende dokumentation for vaccination eller tidligere smitte. Både vaccinerede og tidligere smittede skulle udfylde en indrejseformular online før indrejse til Tyskland.

Borgerne i grænselandet noterede med tilfredshed, at der i modsætning til i 2020 blev indført undtagelser for den lokale og grænsenære trafik og for grænsependlere.

For grænsependleres og den lokale grænsenære trafiks vedkommende – dvs. ophold i Tyskland under 24 timer – var der ingen karantænepligt for ikke-vaccinerede ved indrejse til Tyskland. På forlangende skulle der dog fremvises en negativ test, når grænsen blev krydset. Ved indrejse til Danmark skulle der fremvises en negativ test. Man kunne ikke nægtes indrejse, men man risikerede bøder på 3.500 DKK. Dette var borgerne i det grænsenære område, hvortil hele Schleswig-Holstein blev regnet, samt grænsependlerne også undtaget fra.

Det blev dog bemærket, at indrejsereglerne fortsat var gældende, omend i en lempet udgave. Den danske Epidemikommission anbefalede, at der fortsat skulle fremvises coronapas ved indrejse.

Grænsependlerne

Grænsependlerne var gennemgående berørt af de danske og tyske regler. Det medførte til dels, at man kunne have mindre strenge regler på arbejdspladsen, mens det på det private område næsten ikke var muligt at tage til et offentligt arrangement. Det var i et vist omfang en balancegang.

En grænsependler, som havde arbejdet hos Continga i Tinglev i mange år, besluttede sig for at tage de strenge regler med hjemmefra og også bruge mundbind på arbejdspladsen. Dette individuelle valg blev overladt til den enkelte, da det ikke var forbudt at bruge mundbind i Danmark. Der kunne dog til dels godt opstå mærkværdige situationer på arbejdspladsen, og det viser med al tydelighed, at der gælder andre forudsætninger på arbejdsmarkedet tæt ved grænsen end på det "normale" længere inde i landet.

Med hensyn til indrejserestriktionerne var grænsependlerne også fortsat en privilegeret gruppe, som til enhver tid kunne krydse grænsen, i perioder dog ved fremvisning af et coronapas eller testdokumentation.

Turisme

Den danske turistbranche var ligeledes heldig. Det var forbundet med væsentlige fordele at blive kategoriseret som højrisikoområde og ikke som virusvariantområde. Der kunne spores en vis usikkerhed blandt de tyske gæster, og de danske sommerhusudlejere fik talrige opkald fra tyske kunder. De store udlejere kunne ganske vist konstatere, at der ikke var kommet nye bookinger, men at allerede bookede ophold kun meget sporadisk blev annulleret. De tyske turister tog risikoen og valgte alligevel at tilbringe juleferien i et dansk sommerhus.

Grænsehandlen

I den omhandlede periode har grænsehandlen stort set ikke oplevet indskrænkninger. Siden 2020 har den tilpasset sig de ændrede vilkår med tilbud som "click and collect". Disse tilbud vil formodentlig også blive videreført efter pandemien, da der bliver lagt stor vægt på kundeservice i grænsehandlen og specielt danske kunder er vant til at benytte digitale løsninger.

Omkring jul og nytår opstod der en særlig grænsehandel. Hvor det normalt er naboerne fra Danmark, der kører til Tyskland for at dække sig ind med nytårskrudt til nytårsaften, så var det nu med omvendt fortegn. Salg af kanonslag, nytårskrudt og raketter blev forbudt i hele Tyskland med kort varsel. De der alligevel ville fyre krudt af, kørte over grænsen, hvor der ikke gjaldt et sådant forbud. Det var ikke forbudt at købe nytårskrudt og raketter, hvorfor mange tyskere kørte til Padborg og til dels også helt til Kolding for at dække sig ind til årsskiftet. For nogle af køberne blev det en dyr fornøjelse, for et batteri kostede mellem 80 og 270 euro. Men det betød ikke noget for entusiastene. Nogle løb også en risiko ved at indføre til dels ulovligt materiale til Tyskland, for ikke alle danske sælgere var lige opmærksomme på, om der blev solgt nytårskrudt, som også levede op til de meget strenge retningslinjer fra BAM – Bundesanstalt für Materialforschung und – prüfung.

Generelt var den danske transportbranche meget lettet over, at Danmark ikke blev erklæret som virusvariantområde. Det ville have ført til massive hindringer af varetransporten.

Personlige kontakter

Efter lukningerne i 2020 blev den lokale og grænsenære trafik genoptaget og normaliseret. Der gjaldt særregler for borgerne i grænselandet, og det var således igen muligt at pleje kontakt til venner og familie. Alligevel og særligt i de perioder, hvor omikronbølgen var på sit højeste, var det et individuelt valg, om man ønskede at krydse grænsen eller hellere ville blive hjemme.

Tyske tilflyttere til Danmark udgjorde en ny "bevægelse", som allerede var blevet synlig før pandemien, men som forstærkedes yderligere. Allerede i begyndelsen af 2020 fik Infocentret flere henvendelser fra tyskere fra hele Forbundsrepublikken, der ønskede at flytte til Danmark. Denne tendens forstærkedes markant i den behandlede periode. Der var mange forskellige grunde til at flytte, og boligmarkedet lokkede således især købere til tæt ved grænsen. Huse og lejligheder i det nordlige Schleswig-Holstein var steget kraftigt i pris, og samtidig var priserne lige nord for grænsen konstante. De vanskelige betingelser til trods, hvor det f.eks. grundet indrejserestriktionerne til dels kun var muligt at tilbyde virtuelle fremvisninger, var muligheden for at købe egen bolig altså alligevel fristende.

Et andet aspekt var de mange fra hele Tyskland, der følte sig tiltrukket af Skandinavien og så pandemien som en anledning til endelig at virkeliggøre drømmen mod nord. Her kan man spørge, om der er tale om permanent tilflytning, eller om man ikke snart vil se en modbevægelse som i tidligere årtier. Regionens Infocenter vejleder tilflyttere og generelt interesserede grundigt for at forhindre, at livsdrømme brister og urealistiske forestillinger om Skandinavien fører til et forhastet skridt med store konsekvenser, også for børnene.

Den sidste og måske mest problematiske gruppe var de tyske vaccinations skeptikere, der håbede på at kunne leve et bedre og mere frit liv i det liberale Danmark. En stor vildfarelse, som det blev fremhævet i en leder i slutningen af januar. "Querdenken for tilflyttere" hed Cornelius von Tiedemanns overskrift, og han præciserede, at den danske model netop bygger på en bred accept af regeringens beslutninger, herunder vaccinationspolitikken, og at konsensuslandet Danmark måske ikke er det rette sted for denne gruppe af skeptikere.

I begyndelsen af 2022 opstod der en ny lille og grænsenær trafik. På tysk side var der strenge retningslinjer for, hvem der kunne få den mere nøjagtige PCR-test gratis. Det krævede forudgående fremvisning af en positiv hurtigtest. PCR-testen var især eftertragtet blandt ikke-vaccinerede, fordi den havde længere gyldighed, når man skulle krydse grænsen. Uden positiv hurtigtest kunne denne test imidlertid nemt koste mere end 150 euro.

På dansk side var reglen, at de, der havde symptomer eller kunne fremvise en positiv hurtigtest, også fik en PCR-test. Disse test var først og fremmest tiltænkt turister. Man kunne også få denne test gratis uden NemID og CPR-nummer. Nogle tyskere gjorde brug af tilbuddet, for PCR-test på tysk side var ikke kun dyre, men også forbundet med stort besvær. Nogle borgere måtte således vente på en test i timevis på Exe i Flensburg.

Sammenfatning og fremtidsudsigter

Kort før jul gav tidligere minister Bertel Haarder, der har et indgående kendskab til grænselandet, et interview til magasinet "Grænsen", der bliver udgivet af Grænseforeningen. Han øvede her hård kritik af den danske grænsepolitik i de seneste to år. "Der har været et element af hysteri og galskab i grænselukningerne under coronapandemien". Entydige ord om grænsepolitikken og den forbindelse mellem indrejse og smittetryk, der blev postuleret i 2020. Det vil vise sig, om disse to ting bliver afkoblet, eller om man mere permanent må indstille sig på restriktioner.

For fremtiden rejser der sig også et rent praktisk spørgsmål om, hvorvidt de manglende testmuligheder på dansk side bliver et problem. Samtlige teststationer blev lukket pr. 6. marts, og der er kun begrænsede muligheder for at få en PCR-test. Infektionstallene i Danmark falder, men stiger igen markant syd for grænsen.

Det kan slås fast, at covid-19-smitten forløber dynamisk og heller ikke er afsluttet på nuværende tidspunkt.